DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.02(187).09
УДК: 796.062.4:355.237.3

Большаков О.О.
старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків,
https://orcid.org/0000-0002-2049-6678
Одеров А.М.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, професор кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного м. Львів,
https://orcid.org/0000-0002-7791-0825
Небожук О.Р.
доктор філософії, доцент, старший викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів,
https://orcid.org/0000-0001-7747-2098
Щур Т.Г.
викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків,
https://orcid.org/0009-0008-5383-1648
Абраменко О.О.
викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків,
https://orcid.org/0000-0003-3479-7479
Білик В.А.
викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків,
https://orcid.org/0009-0002-4693-6069
Лукинів В. І.
викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків,
https://orcid.org/0009-0002-9052-2912

ДОСЛІДЖЕННЯ СУБ´ЄКТИВНОЇ ДУМКИ КУРСАНТІВ-ТАНКІСТІВ ЩОДО ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ВВНЗ

Фізична підготовка у Збройних Силах України як система потребує реформування, пошуку нових рішень у виконанні завдань щодо забезпечення фізичної готовності військовослужбовців до ведення бойових дій.

Досвід війни з російським агресором доводить, що рівень підготовленості військовослужбовця ЗСУ має бути дуже високим на тлі безперервних збройних сутичок з використанням сучасних засобів вогневого ураження, включаючи застосування танкового озброєння. Систематичні бойові сутички вимагають від танкістів великого напруження всіх систем організму. Поряд з психічним напруженням значного навантаження отримує й фізична система організму членів танкового екіпажу.

Значне за часом залучення військовослужбовців до виконання завдань військово-професійної діяльності в екстремальних умовах може спричиняти дезадаптацію, зниження здатності організму до пристосування в умовах середовища, перенапруження нервово-психічної системи та виникнення в них негативних стійких психічних станів.

Наукова стаття присвячена дослідженню та аналізу суб'єктивної думки військовослужбовців танкового профілю з різним терміном навчання щодо їх відношення до змісту, організації та проведення форм фізичної підготовки упродовж їхнього навчання у військовому закладі вищої освіти з урахуванням особливостей їхньої майбутньої військово-професійної діяльності та виконанням завдань у подальшому, враховуючи бойовий досвід попередніх років.

***Ключові слова**: фізична підготовка, бойова готовність, військово-професійна діяльність, курсант, агресор, танкісти.*

Bolshakov O., Oderov A., Nebozhuk O., Shchur T., Abramenko O., Bilyk V., Lukyniv V. Studying the subjective opinion of tank cadets on the content and structure of physical training in higher education institutions. *Physical training in the Armed Forces of Ukraine as a system needs to be reformed and new solutions to the tasks of ensuring the physical readiness of military personnel for combat operations should be found.*

The experience of the war with the Russian aggressor proves that the level of training of the Armed Forces of Ukraine must be very high against the background of continuous armed clashes with the use of modern means of fire, including the use of tank weapons. Systematic combat engagements require tankers to strain all body systems. Along with the mental stress, the physical system of the tank crew members is also under considerable strain.

Long-term involvement of servicemen in the performance of military and professional tasks in extreme conditions can cause maladjustment, a decrease in the body's ability to adapt to environmental conditions, overstrain of the nervous and mental system and the emergence of negative persistent mental states.

The scientific article is devoted to the study and analysis of the subjective opinion of tank servicemen with different terms of study regarding their attitude to the content, organization and conduct of physical training during their studies at a military institution of higher education, taking into account the peculiarities of their future military and professional activities and the performance of tasks in the future, taking into account the combat experience of previous years.

Key words: *physical training, combat readiness, military professional activity, cadet, aggressor, tankers.*

Постановка проблеми. Фізична підготовка військовослужбовців завжди була предметом досліджень фахівців Збройних Сил України (ЗСУ), яка розглядалась дослідниками у різних аспектах. Найбільш ґрунтовно розглянута проблема оптимізації організації фізичної підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ – курсантів вищих військових навчальних закладів України (ВВНЗ) [5; 9; 10; 15].

Дослідженнями вчених доведено [7; 11; 16], що система фізичної підготовки – це процес цілеспрямованого системного впливу фізичних вправ на військовослужбовців з метою підвищення фізичної готовності, розвитку фізичних якостей, формування та покращення основних життєве важливих умінь, навичок і пов'язаних з ними знань забезпечення готовності особового складу до активної участі у бойовій діяльності військ. Сьогодні це є найбільш актуальною проблемою у зв'язку з військовою агресією росії [2; 8].

Відомо, що найбільш потужною силою в наступі та обороні є механізовані війська, основу яких складають бронетанкові підрозділи. Підготовкою офіцерського складу для них займаються ВВНЗ [9; 13]. Основною проблемою підготовки фахівців для танкових підрозділів є недостатньо розроблена програма спеціалізованої фізичної підготовки курсантів. В доступній літературі дуже мало публікацій, присвячених проблемі фізичної підготовки танкістів [1; 3].

На сьогодні не існує спеціально розроблених програм фізичної підготовки фахівців танкових підрозділів, що негативно відбивається на підготовці курсантів ВВНЗ. Це й зумовило вибір теми дослідження.

Аналіз літературних джерел. Військові науковці провели значну кількість досліджень фізичної підготовленості військовослужбовців різних військових спеціальностей. Так, професор Ольховий О.М. з співавторами [13] вивчав фактори змін у фізичній підготовці курсантів протягом навчання у військовому закладі; Кузнецов М.В. та Климович В.Б. [9; 14] досліджували критерії відбору та специфіку фізичної підготовки воїнів Сил Спеціальних Операцій; Первачук О.І. [11] свої дослідження присвятив проблемі психологічної готовності військовослужбовців; Романчук С.В. та Одеров А.М. [9; 16] вивчали фізичний та функціональний стан військовослужбовців операторів та систему перевірки і контролю, а також рухову активність та експрес-контроль фізичної підготовленості військовослужбовців механізованих підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України та іноземних армій; Шевченко О.О. свої дослідження присвятив організації системи фізичної підготовки підрозділів Протиповітряної оборони; Недашківський В.І., Карабанов Є.О. [7] увагу у своїх дослідженнях спрямували на удосконалення змісту фізичної підготовки військовослужбовців артилерійських підрозділів та шляхи вдосконалення військово-прикладної фізичної підготовки військовослужбовців. Всі ці дослідження допомогли певною мірою уяснити характер і особливості фізичної підготовки багатьох військових спеціалістів (фахівців). Але серед проведених досліджень бракує досліджень особливостей фізичної підготовки військових спеціалістів танкових підрозділів Збройних Сил України.

Мета дослідження – проаналізувати та дослідити відношення курсантів танкових спеціальностей різних курсів до змісту та організації фізичної підготовки, яка проводиться з ними продовж навчання у вищому військовому навчальному закладі.

Матеріал і методи. Для досягнення мети використовували комплекс загальнонаукових методів дослідження – педагогічні спостереження (визначення рівня фізичної підготовленості курсантів), анкетування (дослідження думки курсантів щодо значення фізичної підготовки для їх професійної діяльності), математична статистика (оброблення результатів тестування і опитування) [6; 12]. Формування кола літературних джерел здійснювали після їхнього пошуку у базі даних Scopus, SPORT Discus, Web of Science тощо.

Запропонований перелік питань нашої анкети (анкета перевірена на валідність) дав змогу отримати більшу інформацію про рецензентів, виявити суб'єктивну думку військовослужбовців щодо організації та проведення усіх форм фізичної підготовки під час навчання у військовому закладі.

Педагогічне спостереження проводилось на базі Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного у формі аналізу результатів тестування рівня фізичної підготовленості курсантів різних курсів. Були отримані середні результати комплексної перевірки фізичної підготовленості курсантів за показниками сили (підтягування на перекладині), швидкості (бігу на 100 м) і витривалості (бігу на 3000 м). У дослідженні прийняло участь 130 курсантів танкових спеціальностей (24 чол. – 1 курс навчання; 42 чол. – 2 курс навчання; 22 чол. – 3 курс навчання; 42 чол. – 4 курс навчання). Рівень загальної фізичної підготовленості курсантів танкістів був перевірений на поточних заняттях і практично не відрізняється від рівня підготовленості інших військових спеціальностей цього ВВНЗ. [6].

Для опрацювання одержаних емпіричних даних використовували адекватні методи математичної статистики. Зокрема, за їх допомогою визначали середнє арифметичне ($\bar{x}$),стандартне відхилення (S), помилку середнього (m).

Усі учасники дослідження дали свою інформативну згоду на участь в експерименті. Дослідження було проведено відповідно до етичних стандартів Гельсінської декларації (1982).

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати дослідження загальної фізичної підготовленості курсантів танкістів під час практичних навчальних занять підтвердили факт та тенденція до погіршення результатів фізичної підготовленості на старших курсах, яка відмічалось авторами Большаковим О.О. [2; 4], Кузнецовим М.В. [9], Ольховим О.М. [13] та іншими (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень фізичної підготовки курсантів-танкістів (за 5-ти бальною системою)

Група	1 курс n = 24	2 курс n = 42	3 курс n = 22	4 курс n = 42	Середній результат
К	3,4±0,15	3,6±0,2	4,1±0,23	3,5±0,3	3,65±0,23
М	3,6±0,11	3,5±0,1	4,2±0,15	3,8±0,7	4,8±0,15
Середній результат	3,5±0,12	3,55±0,14	4,15±0,2	3,65±0,23	4,2±0,2

Примітка: К – командири, оператори навідники; М – механіки-водії

В таблиці викликає зауваження різний характер динаміки рівня фізичної підготовленості курсантів. Якщо в групі М (механіки-водії) результати більш-менш стабільні і зростають до випускного курсу, то в групі К (командири) вони поступово знижуються ($p<0,05$). Програма занять з фізичної підготовки в обох групах була ідентичною, тому пояснити такий результат важко. Можливо, саме відношення курсантів до дисципліни фізичної підготовки і є тут вагомою причиною.

Для з'ясування думки курсантів щодо значення фізичної підготовки для їх майбутньої професійної діяльності і відношення їх до процесу цієї підготовки була розроблена анкета, яка була оцінена фахівцями фізичної культури і спорту (n = 24). Коефіцієнт конкордації (W) склав 0,84.

На запитання «Чи займались Ви фізичними вправами і спортом до вступу у ВВНЗ?» 81,6% респондентів до вступу ВВНЗ займались фізичними вправами. Тобто переважна більшість курсантів першокурсників певний рівень фізичної підготовленості вже мала.

На питання «Чи вважаєте Ви себе фізично підготовленим на даний момент для ефективного виконання завдань військового навчання та професійної діяльності?» тільки 60% респондентів відмітили як добрий, 30% – як задовільний і 8,2% - як незадовільний (курсанти 1-2 курсів констатували недостатню фізичну готовність).

На етапі первинного навчання 82,5% курсантів вважають, що заняття фізичними вправами і спортом сприяють формуванню навиків, взаємовиручки, взаємодопомоги, спілкування і створенню здорової моральної атмосфери у військовому колективі. Але так не вважають майже 16% курсантів. 74,6% респондентів вважають, що фізичні та психічні якості танкістів мають розвиватись залежно від їх вузької танкової спеціалізації (командир, механік, навідник, заряджаючий).

Таблиця 2

Результати відповідей курсантів на питання «За рахунок чого можливо підвищити фізичну підготовленість курсантів під час навчання?», %

Відповіді	1 курс n = 24	2 курс n = 42	3 курс n = 22	4 курс n = 42	**Середнє** n = 130
Підвищення нормативів з фізичної підготовки, %	21,0	7,5	9,8	11,5	12,4
Застосування засобів спеціальної фізичної підготовки, %	7,1	14,3	9,8	15,4	11,7
Застосування засобів загальної фізичної підготовки з перевагою силових вправ, %	36,8	22,6	25,3	23,1	26,9
Систематичні самостійні заняття фізичними вправами та спортом, %	13,1	35,9	38,8	42,3	32,5
Підвищення вимог командирів до ФП курсантів, %	5,4	5,7	3,4	7,7	5,55

Більшість курсантів (32,5%) вважають, що найбільший вплив на рівень їх фізичної підготовленості здійснюють систематичні самостійні заняття. У той же час курсанти старших курсів наголошують на необхідності підвищення вимог з боку командирів щодо рівня фізичної підготовленості їх підлеглих.

Наступне питання «Яким видом спорту Ви хотіли б займатись під час навчання на молодших курсах? пояснює бажання курсантів самостійно займатись фізичними вправами та спортом.

Таблиця 3

Результати відповідей курсантів на питання «Яким видом спорту Ви хотіли б займатись під час навчання на молодших курсах?», %

Відповіді	1 курс n = 24	2 курс n = 42	3 курс n = 22	4 курс n = 42	**Середнє** n = 130
Легка атлетика, %	12,4	15,6	3,8	20,0	12,9
Ігрові види спорту, %	29,1	31,2	23,8	32,6	29,2
Силові види спорту, %	33,1	31,2	28,6	28,0	30,2
Багатоборство ВСК, %	25,4	12,5	33,3	28,0	22,1
Інші види спорту (бокс, боротьба, самбо, плавання тощо), %	-	9,5	14,3	4,0	7,0

Відповіді вказують на те, що найбільше курсантів приваблюють спортивні ігри, силові види спорту і легка атлетика. На старших курсах зростає бажання займатися багатоборством військово-спортивного комплексу. Можливо. Це сприяє краще підготуватись їм до державних, випускних іспитів за вправами, які входять у комплексну оцінку з фізичної підготовки.

Позитивний вплив занять фізичними вправами на тренажерах відмітили понад 77% респондентів, посереднє і байдуже ставлення до таких занять показали 14% і 5%. Але були і курсанти з негативним відношенням до роботи на тренажерах (біля 4%). У той же час 38,3% курсантів вважають, що для покращення базової фізичної підготовки слід більше займатися силовими вправами. Також для здоров'я позитивно впливає біг на середні і довгі дистанції 3-8 км (табл. 4).

Таблиця 4

Результати відповідей курсантів на питання «Які фізичні вправи найбільше сприяють вдосконаленню професійної підготовленості військовослужбовців танкових підрозділів?», %

Відповіді	1 курс n = 24	2 курс n = 42	3 курс n = 22	4 курс n = 42	**Середнє** n = 130
Біг на 3-5 км	22,5	17,3	9,8	15,9	16,4
Силові вправи	42,5	30,6	41,5	38,6	38,3
Боротьба	12,5	5,3	9,75	4,6	8,0
Бокс	7,5	13,3	12,2	4,6	9,4
Вправи з обтяженням	-	12,0	7,3	6,8	7,7
Смуга перешкод	7,0	13,3	19,5	5,0	11,2
Спортивні ігри	8,0	8,2	13,3	24,5	11,0

Результати опитування показують, що у курсантів танкістів чіткої визначеної думки немає про найбільш сприятливі для їх професійної діяльності фізичні вправи. Тут представлені вправи з арсеналу запропонованих під час занять з фізичної підготовки або самостійної роботи курсантів при виконанні навчальної програми у ВВНЗ. На перше місце курсанти поставили силові вправи, що цілком узгоджується з практикою їх професійної діяльності. Більшу вагу силовим якостям надали курсанти першого курсу як найменш у них розвинених і які потребують більшого часу для розвитку й вдосконалення.

Під професійно важливими якостями розуміють ті якості, від яких істотно залежить ефективність професійної діяльності, та можливість її вдосконалення. Анкета передбачала визначення типу своєї професії відповідно до класифікації. Курсанти старших курсів, які вже пройшли достатній термін практики зі спеціальності на полігонах, вважають, що їх професія належить до типу: «людина-техніка» (32,4 %) і 67,6 % респондентів віднесли її до типу «людина-людина».

Вони визначили, що навчально-бойова діяльність курсантів танкових підрозділів пов`язана з керуванням спеціальними машинами і механізмами та їх обслуговуванням. Але основним чинником службової діяльності є спілкування і керування особовим складом танкових екіпажів.

На запитання «Який тип діяльності переважає у професійній роботі?», відповіді розподілились таким чином: «монтаж і збирання, ремонт» – 20,5 %; «контроль» – 7,1%; «вирішення оперативних завдань» – 34,2 %; «спостереження» – 12,4 %; «керівництво колективом і виховання людей» – 24,3. Такий діапазон відповідей свідчить про багатофункціональність професійної роботи спеціаліста танкових підрозділів, особливо з акцентом на вирішення оперативних завдань.

Опитування курсантів дали змогу переконатись, що основними формами організації праці за майбутнім фахом респонденти вважають: «колективна» – 21,2%; «керівна» – 59,5 %; виконавча – 13,2%; індивідуальна – 6,2%. Тобто акцент на керівну, контролюючу форму організації праці.

На запитання «В яких умовах відбувається професійна діяльність?» 14,9 % опитаних відповіли, що «в закритому просторі»; 22,8 % – «на відкритому повітрі»; 62,3% – у змінних умовах. Таким чином, більша частина часу діяльності військовими спеціалістами проводиться у змінних умовах. Це вимагає певної, спеціальної підготовленості організму. На запитання «Яка робоча поза є типовою для виконання професійної діяльності», 18,6 % опитаних відповіли: «сидячи»; 10,2 % – «стоячи»; 58,6 % – «попеременна». Не має усталеної робочої пози для військових спеціалістів танкістів.

Що стосується видів професійної шкідливості, то 31,6 % респондентів назвали «вібрацію, шум, запиленість»; 22,5 % – «коливання температури»; 25 % – «піднімання і перенесення предметів великої ваги; 17,1% курсантів відмітили нервове-м'язове перенапруження у професійній роботі. На високі показники окремих видів шкідливості курсантів спонукала практика під час польових виходів (в реальних умовах військової діяльності).

Аналіз анкет дозволив установити, що на запитання робота яких аналізаторів є особливо важливою для вашої професійної діяльності, 36,3 % респондентів назвали «зорового»; 33,8 % – «слухового»; 10,2% –«вестибулярного»; 14,8% - «тактильного»; 4,8 % – «температурного». Як виявилось, найбільшого значення для професійної роботи спеціалістів танкового профіля мають зоровий та слуховий аналізатор.

На запитання «Які робочі органи переважно беруть участь у моторних діях під час виконання професійних функцій?», 71,8 % опитаних відповіли, що найактивнішою є участь «рухового апарату верхніх і нижніх кінцівок»; 9,1 % – «нижніх кінцівок (вся нога, ступня, гомілка, права або ліва нога, обидві ноги). Як видно з результатів опитування для військових спеціалістів більше значення має висока рухова активність і верхніх, і нижніх кінцівок, які мають бути добре підготовленими. Оцінюючи характер робочих рухів, 66,1% респондентів зазначили «великі» і 34% – «дрібні» рухи. 70% відзначили змішаний характер робочих рухів. Для військових спеціалістів більша частина їх виробничих рухів носить «змішаний характер».

На запитання «Який тип виконуваних рухів переважає?» 21% опитаних відповіли – «натискні»; 15,6% – «обертальні»; 37,0 % – «піднімальні»; 16,3% – «ударні»; 9,9% – «штовхальні». Певні розбіжності у показниках можуть бути наслідком більш широкого кола практичних рухів, які застосовували курсанти під час польових виходів. Тобто у них була значно більша виробнича практика і досвід виконання різних завдань. За спрямованістю руху респонденти назвали такі види рухів: «змішаний характер рухів» – 78,0 %; «зверху – вниз» – 11% , інші види - в межах 4-5%.

На думку курсантів найбільш значущими психофізичними якостями і властивостями особистості для їхньої майбутньої ефективної професійної діяльності є: швидкі, точні рухи пальців при роботі з дрібними деталями, предметами в умовах регламентованої або перемінної програми дій, яка вимагає прояву координації або спритності верхніх і нижніх кінцівок – 27,6% респондентів; узгодженість рухів з процесом сприйняття, що вимагає сенсомоторної координації – 28,9%; майстерні, співмірні рухи верхніх і нижніх кінцівок різних поєднаннях, які вимагають координації та їхньої спритності – 41,4%; робочі дії не зумовлюють підвищених вимог до координації рухів і рівня розвитку психофізичних якостей – 5,3%.

На запитання «Який емоційний стан є ефективним для професійної діяльності?», 59,0% опитаних зазначили підвищену готовність до різних неочікуваних дій у відповідь на вплив емоційних факторів; 32,1% – стан з оптимальним поєднанням напруги і розслаблення. Найбільш значимими ступенями втоми у процесі діяльності за день курсанти визначили «середній» - 40,0%, «перемінний» – 49,4%; «сильний» – 8,9 %; «слабкий» – 1,6%.

Курсанти установили вид втоми у процесі діяльності за день: "фізичний" – 69 %; «розумовий» – 72 %; «психічний» – 24%. Курсанти підкреслили досить високий відсоток розумового виду втоми. Це може бути пов´язано з виконанням ними під час військової практики великого обсягу перемінних завдань, де їм приходилося приймати відповідальні командирські рішення.

Респонденти вважають, що для їхнього майбутнього фаху найбільш важливими фізичними якостями є: загальна витривалість – 80 %; координація рухів – 56 %; статична витривалість – 40 %; сила верхніх кінцівок – 23 %; сила спини – 31 %; сила нижніх кінцівок – 22 %; загальна спритність – 32 %; сила пресу – 56 %; гнучкість – 16 %.

Викладені результати проведеного дослідження, свідчать про те, що за допомогою анкетування були виявлені особливості професійної діяльності за обраним фахом з огляду на специфіку її об'єкта.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1.Курсанти вважають, що їх військова спеціальність відноситься до типу «людина-техніка» та «людина-людина». Тобто більше значення для майбутнього офіцера танкіста має спілкування з людьми (підлеглими, командирами), а найбільшу втому в процесі професійної діяльності вони відчувають від розумової діяльності (72%), а від фізичної – 69%. Професійна діяльність відбувається у змінних умовах, тобто як на відкритому повітрі, так і в закритому просторі.

2. На думку курсантів найбільш значущими психофізичними якостями і властивостями особистості для їхньої майбутньої ефективної професійної діяльності є майстерні, співмірні рухи верхніх і нижніх кінцівок різних поєднаннях, які вимагають координації та їхньої спритності.

3. Фізична підготовка курсантів танкових військ здійснюється за загальновійськовими програмами і не має спеціальної спрямованості з урахуванням специфіки бойової діяльності танкістів. Чіткої уяви про систему фізичної підготовки танкістів у курсантів не сформовано, але вони визнають, що заняття фізичними вправами і спортом сприяють формуванню навиків спілкування, взаємовиручки, взаємодопомоги і створенню здорової моральної атмосфери у військовому колективі. Більшість курсантів визначають, що для вдосконалення фізичної підготовленості головним є систематичність занять фізичними вправами. Найбільш корисними фізичними вправами для танкістів курсанти вважають бігові й силові вправи, у той же час більшість бажає займатись ігровими видами спорту.

Дослідження показало, що курсанти визнають значення фізичної підготовки для їх військової спеціальності, але конкретного уявлення про систему і напрями в плані професійної прикладності такої підготовки не мають. Враховуючи, що танкові війська мають певний спектр військових спеціальностей з різним характером рухової діяльності (від малорухливих з малими зусиллями до потужних у силовому і руховому плані) метою подальших досліджень буде розроблення для них програми спеціальної фізичної підготовки.

Результати проведеного дослідження дають підставу для детального розроблення авторської програми спеціальної фізичної підготовки курсантів танкових спеціальностей, що і є предметом наших подальших досліджень.

Література

1. Бабич М.О., Большаков О.О., Людовик Т.В., Ролюк О.В., Небожук О.Р., Ожаревський В.А., Гуртова Т.В. Удосконалення силової витривалості військовослужбовців-танкістів – запорука успішного виконання завдань за призначенням. В: *Науковий часопис Українського державного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2024;11(184)24, с. 27–30. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184).05.

2. Большаков О.О., Римар О.В. Військово-професійна діяльність військовослужбовців танкових підрозділів: особливості та роль у вирішенні завдань фізичної та професійної готовності. В: *Науковий часопис Українського державного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2024;11(184)24, с. 34–8. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184).07.

3. Большаков О.О., Романчук С.В., Сороколіт Н.С., Афонін В.М., Римар О.В., Климович В.Б, Балдецький А.А. Особливості фахової підготовки військовослужбовців танкових підрозділів. В: *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2024;6(179), с. 60–6. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6(179).10.

4. Большаков О.О., Ткачук О.А., Іщенко Є.А., Золочевський В.В., Куцмус С.І., Гарбуз С.В., Єрема Д.В. Структурна модель формування професійно-особистісних якостей курсантів танкового ВВНЗ. В: *Науковий часопис Українського державного університету імені М. П. Драгоманова.* Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Зб. наук. пр. Київ; 2024;9(182)24, с. 64–8. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.9(182).09.

5. Воронцов О., Романчук С., Ролюк О., Яворський А. Фізичні навантаження військовослужбовців у сучасному бою. *Український журнал медицини, біології та спорту :* зб. наук. пр. Миколаїв : ЧНУ ім. П.Могили; 2017; 6 (90), с. 47-52.

6. Інструкція з фізичної підготовки в системі Міністерства оборони України (2021). *Наказ Міністра оборони України від 05.08.2021 р.* № 225. – Київ, 234 с.

7. Карабанов Є.О., Проценко А.А., Бєліков І.О.. Шляхи вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки військовослужбовців. *Науковий вісник Мелітопольського ДПУ імені Б. Хмельницького*. 2020;2(23), с.112–7.

8. Кирпенко В., Романчук В., Романчук С. (2015). Спеціальна фізична підготовка як засіб підвищення ефективності професійної діяльності військовослужбовців Сухопутних військ. *Фізична активність, здоров'я і спорт*, Львів, №4(22), с. 12-18.

9. Одеров А.М., Кузнецов М.В. Фізична підготовленість майбутніх офіцерів Збройних сил України. *Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини*. 2016. Вип. 20 : у 4-х т. Л. : ЛДУФК, Т. 1,2. С. 274-278.

10. Одеров А.М., Одерова О.В., Лещінський О.В., Бабич М.О. та ін. Якість військово-професійної підготовки курсантів – як складова успішного виконання спеціальних завдань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2023;3(161):131-135. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30).

11. Первачук О., Одеров А., Гунченко В., Пономарьов В., Небожук О., Мельніков А., Лашта В., Андрейчук В., Романів І. Взаємозв'язок військово-професійної підготовки та фізичної підготовленості військовослужбовців. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Зб. наук. пр. Луцьк; 2024;1(65), с. 10-17. https://doi.org/10.29038/2220-7481-2024-01-10-17.

12. Ягупов В.В. Методи дослідження у фізичному вихованні та спорті : *навчальний посібник*. Житомир: «Євро-Волинь». 2024. 556 с.

13. Oderov A., Klymovych V., Korchagin M., Olkhovyi O., Romanchuk S. (2019). The Influence of the System of Physical Education of Higher Educational School on the Level of Psychophysiological Qualities of Young People. *SportMont Journal.* Vol. 17 (2). pp. 93-97. doi: 10.26773/smj.190616.

14. Oderov A., Klymovych V., Romanchuk S. et.al. (2020). Correlation of Physical Fitness and Professional Military Training of Servicemen. *SportMont Journal*. Vol. 18 (2). pp. 79-82 https://doi.org 10.26773/smj.200612.

15. Oderov A., Romanchuk S., Klymovych V., Skaliy A., Nebozhuk O. (2022). Physical training – as one of the main subjects of combat training of soldiers of the armed forces. *Fizychna aktyvnist i yakist zhyttia liudyny* []: zb. tez dop. VI Mizhnar. naukovo-prakt. Internet-konf. (23 chervnia 2022) /uklad.: A.V.Tsos, S.Ia.Indyka. Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, pp. 27-28.

16. Romanchuk S., Afonin V., Oderov A. et.al. (2019). Factors that influence changes in cadets' physical preparation during the second half of study at a military academy. *Asian Journal of Science and Technolog*. Revista dilemas contemporáneos: educación, política y valores. Vol. 17 (72). ISSN/ eISSN: 2007-7890.

References

1. Babych M.O., Bolshakov O.O., Liudovyk T.V., Roliuk O.V., Nebozhuk O.R., Ozharevskyi V.A., Hurtova T.V.(2024). Udoskonalennia sylovoi vytryvalosti viiskovosluzhbovtsiv-tankistiv – zaporuka uspishnoho vykonannia zavdan za pryznachenniam [Improving the strength endurance of tankers is the key to successful performance of assigned tasks]. V: *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriia 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). Zb. nauk. pr. Kyiv; 11(184)24, pp. 27–30. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184).05 [Ukraine].

2. Bolshakov O.O., Rymar O.V.(2024). Viiskovo-profesiina diialnist viiskovosluzhbovtsiv tankovykh pidrozdiliv: osoblyvosti ta rol u vyrishenni zavdan fizychnoi ta profesiinoi hotovnosti [Military and Professional Activity of Tank Unit Servicemen: Peculiarities and Role in Solving Physical and Professional Readiness Problems]. V: *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriia 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). Zb. nauk. pr. Kyiv; 11(184)24, pp. 34–8. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184).07 [Ukraine].

3. Bolshakov O.O., Romanchuk S.V., Sorokolit N.S., Afonin V.M., Rymar O.V., Klymovych V.B, Baldetskyi A.A.(2024). Osoblyvosti fakhovoi pidhotovky viiskovosluzhbovtsiv tankovykh pidrozdiliv [Peculiarities of professional training of tank units]. V: *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriia 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). Zb. nauk. pr. Kyiv; 6(179), pp. 60–6. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6(179).10 [Ukraine].

4. Bolshakov O.O., Tkachuk O.A., Ishchenko Ye.A., Zolochevskyi V.V., Kutsmus S.I., Harbuz S.V., Yerema D.V.(2024). Strukturna model formuvannia profesiino-osobystisnykh yakostei kursantiv tankovoho VVNZ [Structural Model of Formation of Professional and Personal Qualities of Tank Cadets of Higher Military Educational Institutions]. V: *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriia 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). Zb. nauk. pr. Kyiv; 9(182)24, pp. 64–8. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.9(182).09 [Ukraine].

5. Vorontsov O., Romanchuk S., Roliuk O., Yavorskyi A. (2017). Fizychni navantazhennia viiskovosluzhbovtsiv u suchasnomu boiu. *Ukrainskyi zhurnal medytsyny, biolohii ta sportu : zb. nauk. pr.* 6(90). 47-52 [in Ukraine].

6. Instruktsiia z fizychnoi pidhotovky v systemi Ministerstva oborony Ukrainy (2021). *Nakaz Ministra oborony Ukrainy vid 05.08.2021*. № 225. Kyiv, p. 234 [Ukraine].

7. Karabanov Ye..O, Protsenko A.A., Bielikov I.O.(2020). Shliakhy vdoskonalennia profesiino-prykladnoi fizychnoi pidhotovky viiskovosluzhbovtsiv [Ways to improve professional and applied physical training of military personnel]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho DPU imeni B. Khmelnytskoho*; 2(23), pp.112–7 [Ukraine].

8. Kyrpenko V., Romanchuk V., Romanchuk S. (2015). Spetsialna fizychna pidhotovka yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti profesiinoi diialnosti viiskovosluzhbovtsiv Sukhoputnykh viisk. *Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport.* 4(22). 12-18 [Ukraine].

9. Oderov A.M., Kuznetsov M.V. (2016). Fizychna pidhotovlenist maibutnikh ofitseriv Zbroinykh syl Ukrainy. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy : zb. nauk. prats z haluzi fizychnoho vykhovannia, sportu i zdorovia liudyny*. Vyp. 20 : u 4-kh t. L. : LDUFK, T. 1,2. pp. 274-278 [Ukraine].

10. Oderov A., Oderova O., Leshchinskyi O., Pervachuk O., Babych M. ta in. (2023). Yakist viiskovo-profesiinoi pidhotovky kursantiv – yak skladova uspishnoho vykonannia spetsialnykh zavdan [The quality of military professional training of cadets as a component of successful performance of special tasks]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova*, 3(161), 131-135. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30 [Ukraine].

11. Pervachuk O., Oderov A., Hunchenko V., Ponomarov V., Nebozhuk O., Melnikov A., Lashta V., Andreichuk V., Romaniv I.(2024). Vzaiemozviazok viiskovo-profesiinoi pidhotovky ta fizychnoi pidhotovlenosti viiskovosluzhbovtsiv. Fizychne vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi [Interrelation of military professional training and physical fitness of military personnel]. *Volynskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky*. Zb. nauk. pr. Lutsk; 1(65), pp. 10-17. https://doi.org/10.29038/2220-7481-2024-01-10-17 [Ukraine].

12. Yahupov V.V.(2024). Metody doslidzhennia u fizychnomu vykhovanni ta sporti [Research methods in physical education and sports] : *navchalnyi posibnyk*. Zhytomyr: «Yevro-Volyn». 556 p. [in Ukraine].

13. Oderov A., Klymovych V., Korchagin M., Olkhovyi O., Romanchuk S. (2019). The Influence of the System of Physical Education of Higher Educational School on the Level of Psychophysiological Qualities of Young People. *SportMont Journal.* Vol. 17 (2). pp. 93-97. doi: 10.26773/smj.190616 [in Montenegro].

14. Oderov A., Klymovych V., Romanchuk S. et.al. (2020). Correlation of Physical Fitness and Professional Military Training of Servicemen. *SportMont Journal*. Vol. 18 (2). pp. 79-82 https://doi.org 10.26773/smj.200612 [Montenegro].

15. Oderov A., Romanchuk S., Klymovych V., Skaliy A., Nebozhuk O. (2022). Physical training – as one of the main subjects of combat training of soldiers of the armed forces. *Fizychna aktyvnist i yakist zhyttia liudyny* []: zb. tez dop. VI Mizhnar. naukovo-prakt. Internet-konf. (23 chervnia 2022) /uklad.: A.V.Tsos, S.Ia.Indyka. – Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, pp. 27-28 [Ukraine].

16. Romanchuk S., Afonin V., Oderov A.et.al. (2019). Factors that influence changes in cadets' physical preparation during the second half of study at a military academy. *Asian Journal of Science and Technolog*. Revista dilemas contemporáneos: educación, política y valores. Vol. 17 (72). ISSN/ eISSN: 2007-7890 [Mexico].